

Riba Ve Faiz İslamda Adaletli Ticaretin Temelleri

– muhammed-ridvan-kaya · 06 Haziran 2025

İslam dini, ekonomik işlemlerde adaletin, dürüstlüğün ve helal kazancın önemini vurgular. Riba, bu bağlamda sıkça tartışılan ve haram kılınan bir kavramdır. Geleneksel olarak müffesirler riba kavramını faizle ilişkilendirerek, faizin haram olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, riba kavramı daha geniş bir anlam taşır ve sadece faizle sınırlı değildir. Riba, haksız kazanç sağlamak amacıyla yapılan her türlü artışı kapsar ve İslam'da bu tür artışların haram olduğu kabul edilir. Riba kelimesi Arapça "الرِّبَا" (ribâ) kökünden türetilmiştir. Bu kelime, "artmak, çoğalmak, büyümek" gibi anlamlara gelir. Klasik Arapçada, riba herhangi bir artış veya fazlalık anlamında kullanılırken, zamanla İslam alimleri tarafından faize indirgenmiştir. Ancak riba, yalnızca faizle sınırlı değildir. Haksız artışların her türlü haram kılınmıştır. Riba, sadece finansal işlemleri değil, aynı zamanda ticaret, alım satım ve diğer ekonomik faaliyetlerdeki haksız kazançları da kapsar. Riba ve faiz arasındaki ilişki, İslam alimleri arasında farklı şekillerde ele alınmıştır. Bazı alimler, "riba"nın yalnızca faize işaret ettiğini söyleseler de, Kur'an-ı Kerim'deki ifadeler bu görüşün dar bir görüş olduğunu göstermektedir. İslam'da riba, sadece faizi değil, aynı zamanda tefeciliği, zararın karşılığında fazla olan hacizleri ve aldatıcı ticaret uygulamalarını da kapsar. İslam ekonomisinde, bir taraf kazanç sağlarken diğerinin mağdur edilmesi yasaktır. Kur'an-ı Kerim, riba yiyenlerin "şeytanın çarptığı kimse gibi kalkacağını" şu ayette ifade etmektedir: >"Riba yiyenler kalkamazlar ancak şeytanın çarptığı kimse gibi kalkarlar bu onların şüphesiz alım satımında riba gibidir demelerindedir. Allah alım satımı helal ribayı haram kılmıştır. Kime Efendisinden bir öğüt gelir de vazgeçerse geçmişteki onundur. Ve işi de Allah'a kalmıştır. Ve kim dönerse onlar ateş halkıdır. Orada ebedi kalacaklardır."(Bakara suresi 275. ayet) Bu, riba ile yapılan işlemlerin adaletsiz olduğunu ve toplumda huzursuzluk oluşturacağını vurgular. Bakara Suresi'nin 275. ayeti, riba hakkında açık bir hüküm getirir. Bu ayetten, riba kavramının sadece faizle sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Allah, helal kazancı teşvik ederken, riba ve haksız kazancı yasaklamaktadır. İslam'da ticaretin dürüst ve şeffaf olması gerektiği vurgulanır. Bir tarafın kazanç sağlaması, diğer tarafı mağdur etmemelidir. Bu adalet anlayışı, her iki tarafın da haklarını koruyan bir ekonominin temelini atar. İslam, adaletli bir ticaret anlayışıyla, insanları haksız kazançlardan ve sömürüden uzak tutmayı hedefler. Riba sadece finansal faiz işlemleriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda tefecilik, zarardan fazla olan haciz ve aldatıcı ticaret uygulamaları da haram kılınan işlemler arasındadır. Tefecilik, insanları borçlandırarak yüksek faizlerle para kazanmaya çalışmak, İslam ekonomisinde hoş karşılanmaz. Bunun yerine, adil ve dürüst ticaret, toplumda ekonomik istikrarı sağlar. İslam'da, her türlü haksız kazanç, toplumda adaletsizliğe yol açar. Haksız kazanç elde etmek, hem maddi hem de manevi açıdan zararlıdır. Kur'an-ı Kerim'de, bu tür artışların haram kılındığı açıkça belirtilmiştir. Faiz kelimesi Arapçadaki "fyd" kökünden türetilmiştir ve "artık, fazla, taşmak" gibi anlamlara gelir. Bu kelime, artan, taşan, dökülen anlamına gelir ve riba ile benzer bir kökenden gelir. Ancak, riba kavramı sadece faizi değil, aynı zamanda haksız kazanç sağlayan diğer ekonomik uygulamaları da kapsar. Eğer riba yalnızca faiz anlamına gelmiş olsaydı, Allah doğrudan faizi kast edebilirdi. Ancak Kur'an'da faizle ilgili olarak geniş kapsamlı olan riba kullanılmıştır, bu da riba ve faizin

farklı kavramlar olduğunu gösterir. İslam'da riba, yalnızca faiz değil, haksız kazanç sağlamak amacıyla yapılan her türlü artışı kapsar. Faiz, riba kavramının bir parçası olmakla birlikte, riba sadece faizle sınırlı değildir. Tefecilik, aldatıcı ticaret ve zararın karşılığından fazla olan haciz gibi uygulamalar da riba kapsamında değerlendirilir. İslam'da ticaretin adil, dürüst ve şeffaf olması gerekir. İnsanlar arasındaki ekonomik ilişkilerde adaletin sağlanması, toplumsal huzurun ve ekonomik refahın temelini oluşturur. Bu nedenle, İslam ekonomisi, sadece maddi kazanca değeril, aynı zamanda manevi değerlere de önem verir.